

Motion till riksdagen 2021/22:4559

av **Christian Carlsson m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett specialläraryft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare eller specialpedagog, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av uttrycket utvecklingsstörning behöver göras inom all lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nya namn på skolformerna för elever med intellektuell funktionsnedsättning ska utredas vidare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen avslår förslaget om att det ska bli möjligt att överklaga beslut om att en elev ska gå om en årskurs.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en rektor ska få besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska gå om en årskurs och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen lämnar i propositionen förslag som syftar till att stärka elevhälsan och utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Vi ser positivt på inriktningen i regeringens förslag och på syftet att förbättra elevhälsoarbetet så att det tydligare kopplas till det systematiska kvalitetsarbetet på skolan samt att samverkan ska ske med hälso- och sjukvård och socialtjänst. Kristdemokraterna anser dock att fler åtgärder behövs för att motverka de brister som finns i elevhälsan i dag och föreslår därför att elevhälsan förstärks långsiktigt genom att regionerna ges ett samlat uppdrag i fråga om hela barn- och ungdomshälsovården.

Utöver detta ser vi positivt på de flesta förslagen som rör utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Det är viktigt att den garanti för tidiga stödinsatser som finns i grundskolan utvidgas till att omfatta även grundsärskolan. Dock betonar vi vikten av uppföljning när det gäller garantin för att säkerställa att elever verkligen får det stöd de behöver och att personalförsörjningen prioriteras. Det är även viktigt att benämningar och uttryck inte uppfattas som nedsättande. Vi redogör för våra åsikter nedan.

Regeringens förslag

Förslag om förtydligande av elevhälsans uppdrag

Elevhälsans arbete föreslås bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal. I propositionen anføres att det finns skäl att förtydliga skollagen i fråga om elevhälsans roll i det systematiska kvalitetsarbetet på så sätt att elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete och att elevhälsan vid behov ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Kristdemokraterna tillstyrker förslaget. Det är för oss självklart att elevhälsan behöver ha en god samverkan med hälso- och sjukvården.

Kristdemokraterna vill stärka elevhälsan långsiktigt genom att det ska finnas ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården. Det innebär att den medicinska och psykosociala elevhälsan inte längre ska ha skolan som huvudman. Skolsköterska, skolläkare, skolkurator och skolpsykologer bör finnas i verksamheterna på skolorna men bör ha samma huvudman som övrig vårdpersonal för barn. Skolan ska dock fortsatt ha huvudmannaskap för specialpedagoger och speciallärare. Den samlade barn- och ungdomshälsovården ska ha ett nära samarbete med skolledningar, lärare, specialpedagoger och kommunernas socialtjänst.

En samlad barn- och ungdomshälsa syftar till att öka tillgängligheten till elevhälsan, vårdcentralerna och barn- och ungdomspsykiatri (bup). Det är avgörande att, i ett tidigare skede än i dag, fånga upp barn som mår dåligt, och vi menar att ett samlat ansvar för barn- och ungdomshälsovården skulle skapa fler incitament att på allvar stärka elevhälsovården.

Förslag om krav på tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsan

I propositionen föreslås att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser. Kristdemokraterna tillstyrker förslaget men anser samtidigt att det kommer att behövas åtgärder för att motverka den brist som finns i dag på speciallärare och specialpedagoger. Vi har därför föreslagit att ett speciallärarlyft genomförs för lärare som vill utbilda sig till speciallärare eller specialpedagog.

Varje barn som börjar skolan ska få den hjälp de behöver för att kunna utvecklas efter sin egen förmåga. Skollagen är tydlig med att alla elever ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. För att nå detta mål krävs att de elever som har de största behoven får hjälp och stöd av de lärare som har den bästa kompetensen. Så är det inte alltid i dag. Under lång tid har det varit brist på specialpedagoger och speciallärare,

och många som jobbar som speciallärare har inte examen. På grund av pensionsavgångar och en stor andel obehörig personal bland de som arbetar med specialpedagogiskt stöd visar Statistiska centralbyråns (SCB) prognos för specialpedagog/speciallärare en ökad brist kommande år. Tillgången på utbildade specialpedagoger och speciallärare minskar fram till 2030 då den beräknas bli ca 10 000–11 000 och efterfrågan närmare 20 000. Kristdemokraterna har därför satsat mer än regeringen på denna kompetensutveckling under 2022–2024, och vi anser att ett speciallärarlyft är nödvändigt för att kravet på tillgång till specialpedagog eller speciallärare ska kunna uppfyllas. Detta bör ges regeringen till känna.

Förslag om garanti för tidiga stödinsatser i grundsärskolan

I dag finns en garanti för tidiga stödinsatser, alltså för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid, i förskoleklassen, grundskolan, specialskolan och sameskolan. Elever i grundsärskolan och elever i specialskolan med intellektuell funktionsnedsättning som läser enligt grundsärskolans kursplaner omfattas dock inte av dessa bestämmelser. I propositionen föreslås att den befintliga garantin utvidgas till att omfatta även elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner och som läser ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Kristdemokraterna tillstyrker att den tidiga stödgarantin utvidgas till att även omfatta elever som läser grundsärskolans kursplaner. Dock finns det skäl att notera vad flera remissinstanser beskriver som problematiskt. Lärarförbundet menar att den garanti som införts i grundskolan inte är ändamålsenlig utan har inneburit en administrativ pålaga med oklart syfte. Det är således viktigt att en utvärdering görs för att säkerställa att garantin faktiskt lett till att fler elever får tidigt stöd. Vi ser vikten av det uppdrag som Skolinspektionen fått i detta avseende att följa och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser. Den delredovisning som gjorts hittills visar på brister, såsom att förutsättningar inte alltid funnits för garantins genomförande, t.ex. att lärare inte varit förberedda på arbetet med garantin, men även brister kring rutiner från rektor att avsätta tid för lärares planering rörande stödinsatserna.

En garanti för tidiga stödåtgärder är bra men kommer inte att säkerställa att elever faktiskt får det stöd de behöver, om det inte också finns tillräckligt med lärare samt goda förutsättningar för garantins genomförande.

Förslag om att uttrycket utvecklingsstörning ersätts med intellektuell funktionsnedsättning

Sedan skollagens införande har uttrycket utvecklingsstörning funnits med och finns fortfarande i skollagen och övriga författningar som avser grundsärskolan och gymnasiesärskolan, samt inom kommunal vuxenutbildning. Mot bakgrund av att uttrycket upplevs som föråldrat, att det inte säger så mycket om själva funktionsnedsättningen samt att det i både nationell och internationell kontext blivit vanligare med användning av intellektuell funktionsnedsättning föreslås att uttrycket utvecklingsstörning byts ut mot intellektuell funktionsnedsättning. Detta föreslås för skollagens bestämmelser som avser målgruppen för grundsärskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå. Vi anser, likt samtliga remissinstanser, att det är ett bra förslag och

tillstyrker det således. Samtidigt anser vi likt remissinstanserna FUB, SPSM och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) att en översyn av uttrycket utvecklingsstörning även behöver göras inom annan relevant lagstiftning. Detta bör ges regeringen till känna.

Förslag om nytt namn på skolformerna för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Regeringen föreslår att dagens namn på skolformerna grundsärskola, gymnasiesärskola och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå ska bytas ut. Skolformerna ska i stället få namnen anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola samt kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå. Det föranleder även nödvändiga ändringar i skollagen. Regeringen föreslår dessa förändringar då dagens namn på skolformerna är problematiska och kan uppfattas som nedsättande.

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inte något att invända. Flera påpekar betydelsen av att skolformerna ska vara anpassade verksamheter efter elevernas behov och förutsättningar, och att de föreslagna namnen därmed skulle kunna vara passande. FUB välkomnar förslaget då de bl.a. möter många elever som blivit utsatta för nedsättande kommentarer med anspelning på ordet särskola.

Kristdemokraterna håller med både regeringen och remissinstanserna om att benämningen på skolformerna behöver bytas ut. Flertalet remissinstanser framför dock att just de föreslagna namnen kan uppfattas som förvirrande. Skolverket och Nacka kommun menar att andra namn för skolformerna behöver övervägas, då förledet anpassad blandas ihop med skrivningar i författningarna som innehåller ordet, och anser att frågan därför behöver utredas vidare. Skolinspektionen avstyrker förslaget på namn då det riskerar att sammanblandas med skollagens extra anpassning eller anpassad studiegång.

Kristdemokraterna förespråkar nya namn på skolformerna för elever med intellektuell funktionsnedsättning, men liksom Skolinspektionen ser vi en uppenbar risk att det nya begreppet ”anpassad grundskola” kan komma att förväxlas med ”anpassad studiegång”. Vi anser därför att frågan om nya namn på skolformerna behöver utredas vidare. Detta bör ges regeringen till känna.

Förslag om att benämningen träningskola tas bort

Regeringen föreslår att benämningen träningskola ska tas bort ur skollagen. Träningskola är en särskild inriktning inom grundsärskolan och avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. Då huvudmannen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan ska läsa ämnen eller ämnesområden, samt då rektor får besluta om en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden, och om eleven har förutsättningar för det, menar regeringen att träningskola som benämning spelat ut sin roll. Flera remissinstanser är positiva till förslagen och påpekar att det fortsatt kommer att finnas möjlighet att organisera utbildningen utifrån elevernas förutsättningar.

Det finns remissinstanser som avstyrker förslaget mot bakgrund av att den aktuella elevgruppen ställer stora krav på resurser och är förenad med högre kostnader, varför

skolpengen och finansiering av grundsärskolor behöver utredas bättre i samband med ändringsförslaget. Även Lärarnas Riksförbund avstyrker det då de menar att benämningen träningskola bör finnas kvar som en långsiktig garanti för elever som har behov av att undervisas i ämnesområden.

Kristdemokraterna tillstyrker ändå förslaget i propositionen mot bakgrund av att regeringen endast föreslår att benämningen tas bort från skollagen, och att det i övrigt inte ska innebära några förändringar i verksamheter eller rörande de belopp som enskilda huvudmän kan söka.

Regeringen föreslår att det ska vara möjligt att överklaga beslut om att en elev ska gå om en årskurs

I propositionen föreslås att en rektor ska få besluta att en elev ska gå om en årskurs om elevens vårdnadshavare medger det och det med hänsyn till elevens utveckling och personliga förhållanden i övrigt är lämpligast för eleven. Om det finns synnerliga skäl ska rektor utan medgivande få besluta att eleven ska gå om en årskurs. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut om att en elev ska gå om en årskurs. Beslutet ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Kristdemokraterna anser att Sverige skulle behöva mer av en kunskapsburen skola, dvs. att barnen får gå mer tid i skolan om det krävs för att de ska nå kunskapsmålen. Det ska finnas krav på att skolorna ska arbeta systematiskt för att ge tidiga stödinsatser, t.ex. i form av utökad undervisningstid, läxhjälp samt inte minst speciallärarstöd i form av enskild undervisning och särskilda undervisningsgrupper. Det kan också handla om obligatorisk lovskola redan under de tidiga skolåren eller att gå om en årskurs för att kunskapsmålen ska nås.

Vi instämmer med remissinstanserna som kritiserar förslaget att tillåta överklagande av rektorsbeslut att en elev ska gå om en årskurs. Det är elevens kunskapsutveckling och en pedagogisk bedömning av förutsättningarna att inhämta kunskap som framför allt ska ligga till grund för ett sådant beslut. Vi avstyrker därför regeringens förslag till förmån för vårt eget: att rektor ska få besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska gå om en årskurs. Detta bör ges regeringen till känna.

Christian Carlsson (KD)

Pia Steensland (KD)

Roland Utbult (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)